

MEMLEKETİMİZDE İKİZ DOĞUMU ÇOĞUNLUĞU ÜZERİNDE İLK DENEME

Dr. Seniha TUNAKAN
Antropoloji Doçenti

İnsanlarda kadının hayata tek bir çocuk getirmesi bir kaide ve alışılmış bir olaydır. Bilindiği gibi kadının organizması da bir defada bir döl verebilecek şekilde düzenlenmiştir. Fakat tabiatın zaman zaman bu kaideden inhiraf ettiği ve kadının iki veya daha fazla çocuğu hemzaman olarak hayata hediye ettiği görülmür. Bu tabiat olayı karşısında duyulan hayret bizi Mitoloji'deki ikizlere kadar götürür. Bugünkü iptidaî insanlar da mutata olmayan bu olayı çok defa tabiatüstü sebeblerle izah etmek isterler. Bazı yerlerde ikizlere semavî kuvvetler atfedilir. Bazı yerlerde ise ikiz doğumu anne için bir bedbahtlık ve büyük bir ayıp teşkil eder ve uğursuz addedilir. Bu iki zıt düşünce meselâ batı Afrika'nın bazı kabilelerinde erkek ikizlerin bir felâketin habercisi, kız ikizlerin bir saadet müjdecisi telâkki edilmesi şeklinde tecelli eder. Bir erkek bir kız ikizler ise bu iki zıt telâkkinin ortasında yer alırlar¹. Fakat ikizlerin tabiat ilimleri karşısında kazandığı ehemmiyet büsbütün başka ve çok ilgi çekicidir. İnsan kalıtım araştırmalarının bir çok problemlerini çözmek hususunda faydalandığımız *İkiz metodu* tabiatın bize verdiği tek yumurta ve çift yumurta ikizlerinin varlığına dayanmaktadır. Bunlar sayesinde ki canlılar üzerinde vaki olan kalıtım ve muhit tesirlerini sınırlandırmak ve bunların tesir kuvvetlerini ölçmek —şüphesiz yine tabiatın çizdiği sınırlar içinde— mümkün olmaktadır. Kalıtım biyolojisi bakımından yapılan araştırmalar İkiz istasyonları tesis etmek suretile olmuş bu yolla elde edilen zengin ikiz materyeli üzerinde sayısız anatomik, fizyolojik, patolojik ve psikolojik araştırmalar yapılmıştır. Böyle bir tesisi organize edebilmek için şüphesiz evvelâ o memlekette ikiz doğumlarının çoğunluğunu tesbit etmek icap eder.

Elimizdeki literatürün bize verdiği bilgiye göre insanlarda ortalama olarak ikiz doğumu 85,2 doğumda bir olmaktadır². Üçüz doğumu 7628 doğumda bir, dördüz doğumu 670734 doğumda birdir (bu nisbetler aynı zamanda Almanya'daki nisbetleri karşılamaktadır)³. Daha yuvarlak bir sayı ile ifade edilmek istenirse her 80 doğumda iki kişi bir ikiz çiftidir veya her 40 kişide bir kişi bir ikiz eşidir. Yalnız ikiz hamileliklerinde erken do-

¹ Thurnwald, R.: Die menschliche Gsellchaft.- 2 nci cilt. Berlin ve Leipzig 1932. Sayfa 251.

² Fischer, E.: Die gesunden körperlichen Erbanlagen des Menschen. B. F. L. Menschliche Erblehre. Münih, 1936. İkinci kısım, sayfa 100-102.

³ Jeske, E.: Wörterbuch zur Erblehre und Erbpflege. Berlin 1934. sayfa 123. Bk. Zwillingshaueufigkeit.

ğumlar ve ikizlerden birinin veya her ikisinin ölü olarak doğması keyfiyeti tek hamileliklere nazaran daha fazla vukua geldiğinden ortalama olarak aşağı yukarı her 120 doğumda iki kişi bir ikiz çifti yani 60 kişide bir kişi bir ikiz eşidir.

İkiz doğumlarının çoğunluğu coğrafik bölgelere göre farklar göstermektedir. Ortalama olarak kuzey Avrupa'da güney memleketlerine nazaran ikiz doğumu daha fazladır. Meselâ İskandinav memleketlerinde bu nisbet % 1,4-1,6; Almanya'da % 1,25; Fransa ve İtalya'da % 1,13; Yunanistan'da, Arjantin'de, Brezilya'da ve diğer bazı güney memleketlerinde % 0,8-0,4; Japonya'da % 0,57 dir. İkiz doğumlarının fevkalâde nadir olduğu memleket de Gochinchina olup burada nisbet % 0,01 dir.

İkiz doğumlarında görülen bu çeşitli nisbetler şüphesiz muhtelif sebeplerden ileri gelmektedir. Davenport'a göre iklim bu hususta önemli bir rol oynamakta ve soğuk iklim ikiz doğumlarını arttırmaktadır. Meselâ İtalya'da kuzeyden güneye doğru gidildikçe ikiz doğum nisbetlerinin % 1,8 den 1,2 ve 0,78 e kadar indiği tesbit edilmiştir. Diğer taraftan annenin yaşının da tesir ettiği görülmektedir (Dahlberg'e göre). Genç anneler daha az ikiz doğurmaktadırlar. Yaşın ilerlemesile ikiz doğumu nisbeti meselâ 20 yaşında % 0,5 iken 35-40 yaşlarında bu nisbet % 1,5 2 ye kadar çıkmaktadır. Keza—Dahlberg ve Weinberg'in araştırmalarına göre— annenin yaşının gözönünde tutulması şartıyla şehirlerde ikiz doğumu köylerden daha azdır. Ve nihayet kalıtım faktörlerinin de bu farklarla ilgili olabileceği düşüncesini bunlara ilâve etmemiz lâzım gelmektedir. Tek yumurta ve çift yumurta ikizlerinin teşekkülü meselesi daima münakaşa edilmiştir. ¹² Ekseri bilginler —Davenport, Dahlberg ve bilhassa Curtius ve v. Verschuer—bunların teşekkülünde müşterek bir kalıtım faktörünün mevcudiyetine inanmaktadırlar. Bu faktör, ovum'de veya sperma'da bulunan *ikiye bölünme temayülü* faktörüdür ki resesif olduğu kabul edilmektedir. Halbuki Greulich yalnız çift yumurta ikizlerinin teşekkülünde bir kalıtım faktörünün mevcut olduğu iddiasındadır. Lenz'e göre ise ikiz doğumlarının kalıtıma bağlı bir şekilde ailevî olarak fazla vukua gelmesi keyfiyeti yaygın bir görüş olmakla beraber isbat edilmiş değildir³. Ona göre ikiz annelerinin kız kardeşlerinde ve annelerinde, keza bizzat ikiz annelerinin daha sonraki doğumlarında ikiz doğumlarının çoğunluğu genel ikiz doğumu çoğunluğundan biraz fazladır. Aradaki fark ise genç annelerle yaşlı anneler arasındaki farktan keza şehirle köy ve farklı iklim arasındaki farktan büyük değildir. Bu sebepten muhite bağlı olabilir. Lenz'e göre ikiz doğumu için irsî bir istidat vardır fakat tevsik edilmiş değildir. Çünkü Lenz, bu hususta incelenmiş olan materyelin sayısının bunun kalıtımla ilgisini gös-

¹ Fischer, E.: Ayni eser. Sayfa 104.

² Lotze, R.: Zwillinge. Rau, Oeringen 1937. Sayfa 82-84.

³ Lenz, F.: Die Methoden menschlicher Erbforschung. B. F. L. Menschliche Erb- lehre. Münih 1936. Dördüncü kısım, sayfa 608.

termeğe müsait olmadığı kanaatindedir. Bütün bunlar bize gösteriyor ki ikiz doğumlarının çoğunluğunda görülen farkların bağlı olduğu sebepler yanısıra irsi bir temayülün rolü de önemsiz değildir.

Bizde ikiz doğumlarının çoğunluk nisbeti nedir? Memleketimizde henüz böyle bir istatistik yapılmış değildir. Bu konuda yaptığımız ilk deneme, Ankara Doğum Evi'nde doğum defterlerinden çıkardığımız üç senelik istatistiğin neticesidir ki bu bize ikiz doğumlarının memleketimizde tahminimizden fazla olduğunu göstermiştir¹. 1952-53-54 seneleri içinde Ankara Doğum Evi'nde 17219 tek doğum, 236 sı ikiz, 5 i üçüz olmak üzere 17460 doğum olmuş 17706 çocuk dünyaya gelmiştir. Bu hesaba göre Ankara Doğum Evi'nde ortalama 5820 doğum olmakta ikizler ve üçüzler dahil 5902 çocuk dünyaya gelmektedir. Gene bu istatistiğe göre senede ortalama 5740 tek doğum, 78-79 ikiz doğumu, 1-2 üçüz doğumu olmaktadır. Burada bizi ilgilendiren ikiz doğum nisbetlerine gelince, bu nisbetleri senelere göre kaydedecek olursak 1952 de % 1,10, 1953 de % 1,89, 1954 de % 1,09 nispetinde ikiz doğmuştur. Genel olarak üç senenin ortalama nisbeti % 1,35 dir ki bu da takriben 75 kişide iki kişinin bir ikiz çifti olacağını ifade etmektedir. Üçüz doğumları her 3492 doğumda bir olarak tespit edilmiştir.

Ankara ve çevresini kısmen karşılayan 17460 doğumda 236 ikiz doğumunun vukua gelmiş olmasına göre tesbit ettiğimiz % 1,35 ikiz doğum nispetini Türkiye'nin genel ikiz doğum nispeti olarak gösteremeyeceğimiz aşikârdır. Fakat bu sayının memleketimizde ikiz doğumu çoğunluğu hakkında bir fikir verebilecek mahiyette olduğu da muhakkaktır. Bu nisbet orta Avrupa, kuzey ve orta İtalya'daki ikiz çoğunluk nispetlerine çok yakındır. Güney vilâyetlerimizde bu nispetin iklim dolayısıyla biraz azalacağını kuvvetle tahmin ediyoruz. Yaptığımız istatistikte -yukarıda bahis konusu ettiğimiz- ikiz doğumu çoğunluğuna tesir eden faktörler meselâ annenin yaşı, köylü veya şehirli oluşu, ailevi olarak ikiz doğumlarına karşı irsi bir temayül vesaire göz önünde tutulmamıştır. Bu istatistiğe normal olarak doğan ikizler dahildir. Yalnız şunu da unutmamalıdır ki yukarıda da belirttiğimiz gibi, ikiz çoğunluğunda gös önünde tutulacak amillerden biri de bunlarda doğumdan evvel vukua gelen ölümlerin tek hamileliklere naza ran daha fazla oluşudur. Türkiye'de ikiz doğumlarının çoğunluğu üzerinde yaptığımız bu ilk denemeyi bundan sonra memleketimizin muhtelif bölgelerinde yapılmasını arzuladığımız daha büyük istatistiklere dayanan araştırmaların tamamlayacağını kuvvetle ümit etmekteyiz.

¹ Ankara Doğum Evi'nde yeni doğmuşlar üzerinde yaptığımız morfolojik bir araştırma yanısıra Doğum defterlerinden tesbit ettiğimiz ikiz doğum sayıları bize bu makaleyi hazırlamak imkânını vermiştir. Bu vesile ile burada, bana Doğum Evi'nde çalışmak müsaadesini veren Baş hekim sayın Dr. Zekâî Tahir Burak'a, kıymetli yardım ve alâkalarını unutamıyacağım sayın Dr. Münire Çağınalp ve sayın Dr. Bedia Bilhan'a teşekkürü zevkli bir borç bilirim.